

Megkérdeztük...

Vasaló, érettségivel

— Azért, hogy félmeztelenül dolgozunk reggeltől kezdve, senki ne gondolja, hogy saját dolgozóinak se tud ruhát adni a ruhagyár. Meleg a pékeknel is van, vasöntőknél is, nálunk viszont gőz is van. Csapódik a meleg gőz a hasunkra, nyakunkba, mi pedig dolgozunk és aszalódunk. Sok olyan hely van, ahol állnak az emberek, mi azonban két lábbal táncolunk. Három pedált nyomogatunk, kézzel pedig terítjük és simítjuk a kész öltönyöket a vasaló alá. A talpam közepe van tele tyűkszemmel. Az is ég, pedig oda nem jut gőz.

Ide nem hajtott senki, a magam akarataiból jöttem. Voltam szalaggepes, univerzális is voltam nyolc évig. Akárhol kellett helyettesíteni valakit, mindig ott voltam. Mindig mást csináltam. Miért jöttem ide? Voltam művezető is, közben leérettségiztem, mégis itt vagyok. Ne kezdjen el sajnálni mégse senki. Ha nagyon egyszerűen akarok felelni, azt mondom, a pénz hozott ide.

Szedhetjük a többi szálát is. Ötvenéves voltam, amikor érettségiztem. Nem a papírosra mentem, nem is akartam előbbre lépni vele. Nem akartam a fiámtól elmaradni. Fölneveltem őket, legalább tudják velük beszélgetni! Sokan indultunk az esti tagozaton, kimaradt a fele. En akkor is megmutatom, ha kettőbe hasadok is, hogy befejezem, amit elkezdtem. Csak erre kellett az érettségi. Senki ne mondja, hogy ezért nem érdemes kinlódni négy évig.

Húztam a nyakamat, félttem tőle, kinevetnek, csúfolnak, vagy legalább sutognak mögöttem: na, nagy legény, kikoptál a művezetőségéből? Aki visszafelé lép, azt hiszem, mindenkit kérgetnek ilyen gondolatok. Visszafogadtak maguk közé az emberek. Biztosan azért, mert el se szakadtam tőlük. Úgy gondoltam, megpróbálok igazán jó művezető lenni. Túl lelkiismeretes akartam lenni. Éjjel nem aludtam, avval forogódtam az ágyban, mi lesz holnap? Sok a hiányzó, hogyan teljesítjük a tervet?

Most is eszembe jut, a gallérról mindig benne ragadt egy ranc. En se tudtam, mitől van. Utánajártam, kiderült, nem nálunk van a hiba. Megyek is mindjárt, mondom, hogy hamar ki lehessen javítani. Alig kezdek bele, leintenek: ne magyarázz!

Most azt gondolja, előtörtte a gőz a fejemet. Nem megy minden ilyen olajozottan. Áttettek a hármasba, de pótlék nélkül. Emberek, én semmi rosszat nem csináltam, hadd legyen a fizetésem ezután is annyi, amennyi. Azt nem lehet! Ha nem lehet, nem lehet, de én akkor itt maradok. Nem kötöttem házasságot a művezetéssel, tudok én dolgozni, mint akárki más.

Van nálunk egy fórum, a véce tornáca. Cigaretázni oda megyünk, ott beszélünk meg mindent. Gondoltam is már, ha csak felét mondanánk el termelési értekezleten, megvalthatnánk a világot. Aztán meg azt gondoltam, éppen olyan ez, mint a termelési értekezlet. Annyit ér pontosan, mintha ott mondanánk. Mert abból se lesz semmi, amit ott elmondunk. Majd utánanéznünk, elvtársak, majd intézkedünk, de a fontos az, hogy a tervet teljesítsük! A tornác fórumon legalább minden érveit összerakunk.

Azt mondja, nem érti, ilyen nagy gyár mellett hogyan virágzik a maszek ipár? En se értem, pedig csinálom azt is. A családnak, rokonnak én varrok otthon. Arról ne beszéljünk, hogy különleges igényeket csak a maszek tud kielégíteni, mert elvitatni nem lehet. Csak hogy a maszekhoz nem mindig a különleges igény viszi az embereket, egyszerűen jó ruhát akarnak. Kapaszkodjon meg jól: tud igényesen, jól dolgozni a gyár is! Most éppen az amerikaiak kényes ízlését elégítjük ki. De ha csak az a cél, hogy a meo-s átvegye, akkor valami sántít. Ha a kereskedelem azt mondaná egyszer, csak a ki-

fogástalant veszem át, holtnapról kezdve kifogástalant csinálna minden gyár.

Most hallom, hogy új rendszert vezetnek be. A legjobbak saját maguk ellenőrei lesznek. Amit ők kiadnak a kezükből, az mehet tovább. Kísérletről van szó, három hónapra szól a kártya, de ha közben kiderül, hogy valakiben elszunnyadt a figyelem, azonnal visszaveszik. Mi az előnye? Még nem tudom, mert nem derült még ki pontosan, de úgy hallottam, aki ilyen cédulát kap, az automatikusan minőségi prémiumot is kap. Nagy húzás lesz, ha bevezetik. Sokan vannak itt, akik egyszerűen nem tudnak rosszul dolgozni. Belebetegsznek inkább, de hibás portékát nem adnak ki a kezükből. Most nemcsak a vasalókról beszélnek, hanem az egész gyárról. Akik azt mondják, ha a kezembe vettem valamit, annak csak jónak szabad lenni. Ha ráüthetnek a nevüket legalább a ruha cédulájára, annál nagyobb garancia nem kellene. Az az öltöny biztos, hogy jó. Hallom a rádióban, nálunk mindig a márkát reklámozzák, de nem mennek vele sokra, mert mindenki tudja, azon belül nagy a szóródás.

Amit most mond, azt megint nem lehet véghez vinni. Körülbelül huszonötven vasalnak egy-egy öltönyt nálunk, mindenki más-más részét. De ha mi váltogathatnánk ki, kivel akarunk együtt dolgozni, a huszonötből akkor is itt maradna legalább húsz. Teljes felelősséggel odaadnám tizenötnek az „Önellentör” fölratú lapot, mert jól dolgozik. Az nem igaz, hogy a többi mind el kellene küldeni, mert sok olyan ember van, aki tud nagyon jól dolgozni, de elereszti magát, ha nem ellenőrzik. Most az a baj, hogy a huszonötből hiába dolgozik akármilyen jól húsz, a másik öt mindnyájuk eredményét lerontja. Mert ő is azt a ruhát vasalja.

Egyszer elrontottam valamit. Tudtam, mit vétettem, tudtam, hogy kárt csináltam vele. Bele is írtam, hogy ne keressék, ki tette, én vagyok a hibás. Be is fizettem érte a hetven forintot. Ha azt akarom, hogy elismerjék a munkámat, minden tévedést is vállalnom kell. Aki maga ellenőrizheti saját munkáját ezután, csak egyet mondhat: elismerik vele, hogy jól dolgozik, és azt is, hogy tisztességes ember. Higgye el nekem, ezek vannak többen.

(Elmondta Tóth Lajos, a Szegedi Ruhagyárban.)

HORVÁTH DEZSŐ

A közelmúltban három szegedi férfi keresett fel, székeny ajánlkozva, hogy amennyiben érdekelné, névre szóló igazolványokat, és egyéb dokumentumokat mutatnának be, és adnának át a levéltárnak, olyan dokumentumokat, amelyek bizonyítják, hogy a második világháború idején, 1944 második felében, a szovjet haditáborokban szerveződő magyar Becsület Hadsereg önkéntesei voltak. Bizonyára — mondották —, nagyon kevesen tudják, hogy itt, Szegeden is vannak olyanok, akik vállalták a fegyveres harcot is a hitleri Németország fasiszta katonai erővel szemben, vállalták, hogy fegyveres erővel részt vesznek Magyarország felszabadításáért, a szovjet hadsereg oldalán. Hisz a nemzet, az ország és a magyar nép becsületét kellett menteni. A Szovjetunió területén a hadifogolytáborok magyar hadifoglyai körében akadtak több ezren, akik a magyar uralkodó osztályok országjáruló s németbérenc szolgáltaiban szemben az utolsó órákban felismerték azt a szegényt és azt a veszélyt, amelyet az ellenforradalmi rendszer uralkodó osztálya és vezető politikusai idéztek elő.

Ők, ott kint a frontokon és a hadifogolytáborokban megértették, hogy nem a magyar nemzet és nem a magyar nép érdekeit kellett elpusztulnia a 2. magyar hadseregnek a Don-kanyarban, a több mint százezer halott, és a 65 ezer fogságba esett katonának nem sok köze volt a horthysta politikához, s annak következményeihez. Az 1944 áprilisában Ukrajna harcmezőire vezényelt 1. magyar hadsereget is a náci Németország és az ellenforradalmi rendszer politikai átmértékelt kívánták feláldozni. Közülük is négy hónap alatt több mint ötvenezren haltak meg vagy kerültek fogságba.

A sok ezerből ők, a három szegedi is elgondolkodott nagyon gyakran azon, hogy kiknek az érdekeiért és milyen célokért kell több száz és ezer kilométer távolságra a magyar határoktól, a Szovjetunió területén fegyverrel harcolni, és szenvedni s elviselni a német tiszték megalázó viselkedését a magyarokkal szemben.

A három, Szegedről származó egykori önkéntes: Szabadi Tibor, foglalkozására nézve fotográfus, Németh István közlekedési ellenőr és Demeter András, jelenleg a DAV gazdasági telepvezetője, fiatalon mentek az ukrán frontra. Egymástól eltérő körülmények között kerültek fogságba, majd a szerveződő új demokratikus hadseregbe. Ők hárman nagyon sok társukkal együtt, 1944 októberében és novemberében kerültek a Zaporozsje mellett létesült s különböző nemzetiségű foglyoknak szállást adó hadifogolytáborba. Hármasuk közül legkorábban Demeter András, pótszolgálatos honvédből előléptetett tizedes

Hárman a Becsület Hadseregéből

esett fogságba, 1943 októberében. Ő igen értékes és nagyon fontos, hadititoknak minősült két ezredparancsot is magával hozott és bemutatott, Olvassunk belőlük, érdekes. Az egyik, 1943. szeptember 15-én dátumozott, a 49. m. gyalogezred ezredparancsnok-ságának 65. számú parancsa, a másik a 73. számú ezredparancs. E törzsnél szolgált ugyanis Demeter András, irnoki minőségben. Már a 65. számú ezredparancsból is kitétszik, hogy a Vörös Hadsereg támadásainak az előrehaladásával számolt. Horváth Károly ezredes is: Az említett ezredparancs 4. pontja arra kötelezte a katonákat, hogy „az egyes támpontok között levő irások száraz gallyait sürgősen fel kell égetni”. A 7. pont szerint „számolni kell azzal, hogy az orosz offenzíva előrehaladásával egyidejűleg a partizánvezénység is megélnékül. A beérkezett hírek szerint, a partizánok szeptember 25-e táján általános támadást terveznek a támpontok ellen”. A magyar megszálló csapatok 49. gyalogezredének 1943. október 9-én keltezett, 73. ezredparancsának 1. pontjában az ezredparancsnok dicséretben részesítette a 49. gyalogezred különböző egységei és fegyvernemei által a kopatkevicsei—salasszei—kurititici területen végrehajtott „vállalkozást”, amelyben részt vevő egységek a vállalkozás során „erős ellenséges erőkötől kúrülvéve... az ellenség zárógúrújén áttörték”, s az elérendő körletbe vonultak vissza. Ugyanakkor az ezredparancs negyedik pontja fokozottabb járőrtevékenységre kötelezte az egységek parancsnokait, mivel „az utóbbi időben fokozódik a partizánok támadása az ezred megszállási területén... s főként a vasútvonalak partizánok általi aláaknázása és felrobbantása”.

Az 1943. október 9-én kiadott ezredparancs végrehajtására semmi esélyt sem adott a Vörös Hadsereg. Még októberben fogságba esett maga az ezredtörzs is. Ennek során került szerencsésen, élve fogságba Demeter András is. Németh István szintén ez időben esett fogságba. Szabadi Tibor Tarnopol—Kolomea—Sztanyiszlav területet megszálló magyar csapatok egyikénél teljesített szolgálatot. Ő 1944 júniusában a Tarnopolnál „rugalmasan elszakadó” német és magyar csapatok visszavonulásakor, az önkéntes megadást választotta nyolc társával együtt. Mint elmondta, a szovjet hadsereg hangszórókon keresztül szólította fel a magyar honvédeket és a tiszteket, hogy ne harcoljanak a re-

akciós magyar úri osztály és a náci Németország érdekeiért, ne áldozzák fel életüket, adják meg magukat vagy forduljanak szembe a fasiszta német hadsereggel és magyar bérenceikkel. S ők nem vonultak vissza, hanem nyolcan a szovjet hadsereg frontvonalát keresték meg, és ott megadták magukat. Önnét mindjárt a zaporozsjei fogolytáborba került.

A Zaporozsjei tábor magyar foglyainak több magyar, Szovjetunióban élő, vagy korábban átvált magyar tiszt tartott előadást Magyarország katonapolitikai helyzetéről, az 1944. március 19-én bekövetkezett fasiszta német megszállásról, az ország súlyos állapotáról. Sok szülő esett arról, hogy milyen súlyos szegényesett a magyar nemzet becsületén azzal, hogy Magyarország háborút folytatott a Szovjetunióval, és ez a szegény még inkább súlyosbodott azzal, hogy Hitler utolsó csatlósaként a háborút folytatja. Felhívták őket, hogy minden becsületet magyarnak cselekednie kell, fegyvert kell fogni az ország szabadságáért, nemzeti önállóságunkért, a becsületünkért! Mint emlékeznek, hosszan elbeszélgetett velük egy alkalommal Illés Béla alezredes, aztán Rákosi Mátvás, Vass Zoltán és többen mások. S megérlelődött bennük az elhatározás; írásban kérelemmel fordultak a Szovjetunió főparancsnokságához; tegye lehetővé számukra, hogy fegyverrel harcolhassanak a hitleri fasiszta és magyar bérenceik ellen, a hazáért, a nép szabadságáért, nemzeti függetlenségünkért. Kérésüket jóváhagyták, s hamarosan Magyarországra indult az önkéntesek zászlóalja, Sztrogh (Sékely) százados irányításával.

Mint a 18/I. Honvéd zslj. Parancsnoksága felirattal ellátott magyar és orosz igazolványuk tanúsítja, Szabadi Tibor, Németh István és Demeter András „önként jelentkezett az új magyar demokratikus honvédségbe, a Németország elleni hadműveletekre”.

Szabolcs megyében. Nyíregyházán kapott kiképzés és katonai felszerelés után Délnyugat-Dunántúlon, Körömd térségében került harci ötközetbe a zászlóalj, és a Szabadi Tibor egysége, az 1816. század Ausztriában Grázig meg sem állt a szovjet hadsereg oldalán. Önnét visszavonva a Balaton melléki olajvezeték katonai biztosítását kapták feladatul.

Harmencöt év múltán is elismerés illeti a három harcost. SÁRKÖZI ISTVÁN

Kiváló?

Az Állami Pénzverő üzemében évente több mint százezer „Kiváló Dolgozó” kitüntető jelvény készül. E kitüntetés nem azért érdekes, mert a gyártása sokba kerül. Jár hozzá igazolványlap, amely feljogosítja tulajdonosát a jelvény viselésére. A jelvény: jelzés, amelyet tartalommal viselőjének munkája — kiváló munka tölt meg. Ebben rejlik a jelvények értéke. Ünnepi alkalmakkor azonban mind ritkábban látom viszont őket a zakók hájtókáján. Pedig tudom: évente több mint százezer készül belőle — jut belőle minden jutalomosztásra. Inkább az okozhat fejtörést, honnan vesszünk mi minden esztendőben százazernél is több kiváló dolgozót. „Ma én, holtnap te” — mondogatják olykor a brigádtagok, s aki nem vét durván a fegyelmi rendszabályok ellen, az előbb-utóbb kiváló dolgozó lesz.

Néhol kigombostúzik a javasoltak névsorát a fallújságra, hogy a munkásoknak legyen idejük megvitatni: megérdemlik-e az illetők a jutalmat? Itt felkutatható az érdemi válogatás a „ma én,

holtnap te” szemlélet legyőzésének akarata.

Egy kétszerezes kiváló dolgozóval beszélgetek. Kérdéseimre muszájból, panelmondatokkal felelget: örül a megbecsülésnek, igyekszik hibátlanul végezni munkáját... Ahogy visszacammog gépe mellé, gondol egyet, s hátrafordulva nekem szegezi: „Aztán mit gondol, ér is valamit ez a kitüntetés? Tudja, hogyan kaptam meg a második jelvényt? Hátamra veregetett munka közben a művezető, és odalökte a díszdobozt az orrom alá. Hozzáette: a pénzt majd másodikán megkapom.”

Miközben igyekszünk közösségi keretekbe foglalni a családi ünnepeket, eifeledkezünk a legértelmesebb társadalmi ünnepekről? A gyárakban azt magyarázzák, hogy a jubileumokra, az avatásokra tartogatják a ceremóniákat. Egyik nagyvállalatunk igazgatója újságot vesz el, címekre mutat, hogy látom-e, takarékoskodni kell, nem lehet minden egyes jól dolgozó munkás kitüntetésére ünnepeket szervezni. Különböznék, világosít fel, az emberek manapság jobban örülnek a pénzjutalomnak, mint magának a kitüntetésnek. Nem hiszem, amit mond.

Ha az ünnep nem ünneplés, egy idő után már nem is ünnep.

Igy fakult volna meg a piros díszdobozba bújtatott „Kiváló Dolgozó” jelvény fénye is?

S nemcsak az ünnep, a gesztus is hiányzik olykor. Mert nem mindig kell virág, szónoklat, sokszor elég lenne egy baráti gratuláció, néhány elismerő, jó szó is. A kétszerezes kiváló dolgozó tovább folytatja történetét: „En akkor a zsebembe vágtam a díszdobozt, és fölmentem az igazgatóhoz. A titkárnő leültetett, hogy várjak a főnök tárgyal. Amikor végezt, kijött, hogy hosszák föl az ebédjét. Meglát, ahogy ott ülök, és kedélyesen odaszól, hogy mit akarok. Mondom: ezt kaptam, és előveszem a kitüntetést. Erre azt feleli, hogy tudja, hiszen ő írta alá. Nos, akkor jó, ha tudja, feleltem, aztán elfőjttem. Nézett utánam a főnök, nem értette, mi volt ez. Maga szerint ér így valamit a kitüntetés?”

Közömbösség? Sietség? Figyelmetlenség? Vajon miért nem köszönti mindenütt a vállalati vezető a negyven évig egyazon helyen dolgozó, nyugdíjba menő idős munkást? S miért nem hívja meg az építézt a városi tanács a bevásárlóközpont avatásakor? „Túl érzékeny” — mondják róla kollégák — „hetegig nem lehetett hozzá szólni”. A történet vége: a város vezetői utóbb el-

nézést kértek „a sajnálatos félreértés” miatt, s ő feledve minden mérgét, azóta éjjel-nappal a település rendezési tervén dolgozik.

A reprezentációs költségeket sok helyütt úgy takarítják meg, hogy „egyszerűsítik” a kitüntetések átadását. „Minek a sok formáság, nem adunk a külsőségek-re!” — jelszóval a díszdobozt, benne a jelvényt megkapja az üzemvezető vagy a művezető, aki — mit tehetne mást? — behívja a kitüntettet, vagy kimegy hozzá, hogy ne akadályozza munkájában. S ez már nem egyszerű figyelmetlenség. Erkölcsi tartalmától fosztják meg így a jelvényt.

A jelvény visszavédlik tárgyá. Alumíniummá és sárgarézzé, a díszdoboz pedig keménypapírrá. Nem tapad hozzá emlék.

Megbántottnak érzi magát a nyugdíjas — el sem búcsúzott tőle az igazgató. Az építés meg-bocsátott, megígérték neki, a legközelebbi avatásra már őt is meghívják.

Idézzük csak fel újra és újra a „Kiváló Dolgozó” jelvény alkotóelemeit: a megmunkált alumínium lemezt, az aranyozott sárgarézt láncot és — a vörös csillagot.

TAMÁS ERVIN